

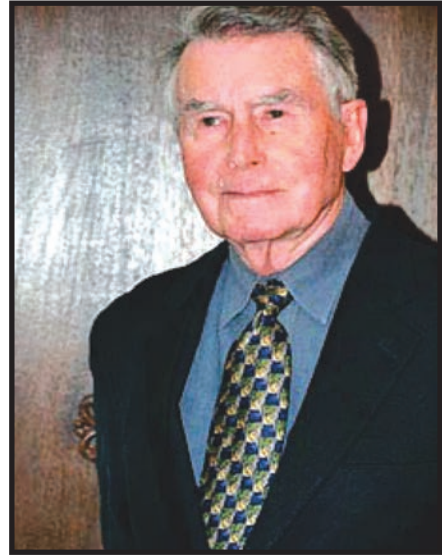
ПАМ'ЯТІ АНАТОЛІЯ РОМАНЮКА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

5 березня 2018 року, у віці 94 років, у власному домі в Оттаві, після короткого періоду захворювання пневмонією, помер виданий вчений доктор Анатолій Романюк. 11 березня 2018 року його сім'я та друзі зібралися разом в Оттаві, щоб поділитися спогадами про його життя. Анатолій Романюк був люблячим чоловіком Марії Романюк, щасливим батьком Лари і Алекса, і несамовитим дідусем Бельмонта.

Народився Анатолій 28 лютого 1924 року в селі Зарожани Хотинського району, Чернівецької області, в Україні (колишня Бессарабія та частина Румунії). Дитинство його було важким. Хотинський район був багатонаціональною територією з неспокійною історією, неодноразово переходив від Османської до Російської імперії, і нині він поділений між Молдовою та Україною. У п'ять років Анатолій втратив батька, і ця втрата справила на нього глибокий та тривалий вплив. У 2009 році після багаторічних ретельних досліджень він українською мовою написав біографію свого батька: «Біографія Івана Онуфрійовича Романюка». У ній описано коротке яскраве життя молодого сімейного чоловіка, який з честю відслужив в армії під час Першої світової війни, а після війни мешканці регіону визнали його гідним представляти їх у парламенті Румунії.

Під час Другої світової війни, щоб врятуватися від радянської окупації Румунії та України, Анатолій тікав далі у Європу. Під час втечі його схопили радянські спецслужби (попередники КДБ), а потім гестапо, двічі він ледь уникнув смерті. Але після порятунку протягом 16 років був розлучений зі своєю дорогою матір'ю та сестрою і змушений вести самостійне життя. Цей досвід мав глибокий вплив на нього. Він любив життя, досяг професійних висот, найкращим чином використавши свої здібності і талант, заслужив велику повагу всіх, хто його знав.

Анатолій Романюк прожив довге, визначне та вдячне наукове та адміністративне життя, залишив вагомий спадок у царині демографії. Він був плідним вченим, активно працював до самої смерті. Його останню статтю опубліковано в осінньо-зимовому випуску 2017 року журналу «Канадські дослідження народонаселення» (*Canadian Studies in Population*). Він був космополітом, добре знав світ, його завжди гостро цікавило вивчення інших культур, мабуть тому вільно володів шістьма мовами: французькою,

А. Романюк, 1967 рік

англійською, українською, румунською, німецькою та російською.

У 1945—1947 рр. він навчався в Університеті Ерлангена в Німеччині, де вивчав філософію та історію. Після закінчення університету продовжив навчання в університеті Лувена у Бельгії, де в 1952 році отримав ступінь магістра політичних наук та економічної теорії. У 1958 році переселився до Парижу, де рік провів у інтенсивному навчанні в Інституті національних статистичних та економічних досліджень (*Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques*, INSEE). У 1961 році, йому запропонували посаду наукового співробітника в престижному Управлінні досліджень народонаселення Принстонського університету, де він отримав Сертифікат у галузі демографії. Кандидатську дисертацію з

економіки Анатолій захистив в університеті Лувена в 1967 році.

Після переїзду до Канади він обіймав професорську посаду в Університеті Оттави (1964—1969) та в Університеті Монреалю (1969—1972). 1968 року д-р Романюк почав працювати в Статистичному Бюро Канади, яке тоді мало назву *Dominion Bureau of Statistics*. Протягом наступних 25 років за сприяння та підтримки колег він заснував Департамент демографії в Статистичному Бюро Канади і керував ним, створивши два спеціалізовані відділи з оцінки чисельності населення і демографічних прогнозів. Працюючи на посаді директора, він розширив методологічні можливості Департаменту, спираючись на роботу своїх відомих попередників Натана Кейфітца, Нормана Райдера та Карола Кротті. Команда д-ра Романюка також відповідала за демографічну частину Канадського перепису населення.

Невдовзі після виходу на пенсію зі Статистичного Бюро Канади в 1993 році він був запрошений на посаду ад'юнкт-професора кафедри соціології Університету Альберти, і продовжував публікувати важливі роботи з дослідження населення. У 2014 році після більше ніж шести десятків років професійної діяльності він завершив роботу в академічному світі.

Окрім членства в Міжнародному союзі наукових досліджень народонаселення, Американській асоціації народонаселення та Демографічній асоціації Квебеку, Анатолій Романюк працював віце-президентом (1978—1980) та президентом (1980—1982) канадського Товариства народонаселення і був президентом Федерації канадських демографів (1993—1996).

Йому належить вагомий внесок у різні області демографії — предметну, методологічну та теоретичну. У 2003 році на честь «його численних внесків у міжнародну та канадську демографію» був опублікований спеціальний випуск журналу «Канадські дослідження народонаселення» (т. 30, № 1). У 2008 році Анатолій Романюк отримав премію за видатні досягнення в професійній діяльності від Канадського товариства народонаселення за внесок у канадську демографію та галузь демографічних досліджень.

Однією з найважливіших робіт Анатолія Романюка, яка принесла йому національну славу, стала його монографія «Народжуваність у Канаді: від демографічного вибуху до раптового спаду народжуваності (від Baby-Boom до Baby-Bust)», надрукова-

на в 1984 році Статистичним Бюро Канади в рамках серії «Поточний демографічний аналіз» (видана французькою мовою як *La fécondité au Canada: croissance et déclin*). Ця книга містить великий за обсягом методологічний та теоретичний матеріал і відзначається тим, що демонструє недостатність репродуктивності в Канаді, що може мати критичні наслідки для зростання населення.

Інші новаторські роботи були опубліковані в різні періоди кар'єри Романюка, і охоплювали різноманітні області демографії та дослідження народонаселення — від демографії Африки та Східної Європи до соціальної демографії корінного населення, методологічних і теоретичних аспектів демографії та демографічних прогнозів народонаселення.

Внесок у демографію Африки

Працюючи в Принстоні, А. Романюк у співпраці з командою вчених, очолюваною Вільямом Брассом, до складу якої входили Енсли Коул, Пол Демені, Дон Хайзель, Френк Лорімер та Етьєн Ван Де Валъє, підготували класичну працю, яка стала фундаментальною у галузі демографічного аналізу: «Демографія Тропічної Африки» (*The Demography of Tropical Africa. Princeton University Press, 1968*). Ця книга стала найвищим досягненням багатьох років польових робіт команди видатних демографів в Африці. Розділ Анатолія Романюка під назвою «Демографія Демократичної Республіки Конго» стосується країни, яку він добре знав і зрозумів, в якій на початку своєї кар'єри він організував перший перепис населення. Складна робота, розпочата через рік після того, як Конго стала незалежною від Бельгії, тривала сім років, від початку збирання даних у 1954 році до публікації результатів у 1961 році. У неформальних розмовах з колегами Анатолій Романюк часто розповідав про деякі захопливі події, які пережив у цей період свого життя. На початку його перебування в Конго колоніальна адміністрація створювала перешкоди його роботі. Але йому вдалося успішно мобілізувати команду місцевих конголезців, які допомогли йому об'їздити Конго вздовж і впоперек, з одного села до іншого, отримуючи дозвіл племінних вождів порухувати мешканців.

А. Романюк також є автором праць «Народжуваність конголезького народу» (*La fécondité des populations congolaises. Mouton, 1968*) та «Конголезька демографія в середині ХХ століття» (*La démographie congolaise au milieu du XXe siècle. Louvain University Press, 2006*). У цих роботах, використовуючи методи демографічного аналізу на підставі недостатніх даних, А. Романюк запропонував надійні вимірювання рівня народжуваності, її регіональних та етнічних варіацій та дослідив основні культурні та епідеміологічні чинники. Його дослідження, засновані на антропологічних та медичних даних про стерильність та безпліддя серед певних племен в Африці, здобули йому широке визнання. Зокрема, він розглядав проблему безпліддя в рамках стану репродуктивного здоров'я. Зовсім недавно, у 2011 році він опублікував статтю «Збереження високої народжуваності в тропічній Африці: випадок Демократичної Республіки Конго» (*Persistence of high fertility in Tropical Africa: The case of the Democratic Republic of the Congo. Population and Development Review 37(1):1–28*).

Внесок у демографію корінних народів Канади

Після переїзду в 1964 році до Канади д-р Романюк зацікавився демографією її корінних народів. Він відчував, що його власний досвід роботи з африканською

демографією, з точки зору предмету та методології, може бути застосований для вивчення корінного населення Канади. Його робота, яка в своїй основі мала раннє обстеження ним району Джеймс Бей в Канаді, сприяла появі низки статей та наукових документів, які по-новому розкривають демографічну історію корінних народів Канади. Він висунув тезу про те, що особливості цього демографічного розвитку, з чітко вираженими хвилями демографічного колапсу і відновлення, а також повільність демографічного переходу, потрібно розглядати в контексті зустрічі корінних народів з європейською цивілізацією (див. «Корінне населення Канади: динаміка росту в умовах зустрічі цивілізацій»; *Aboriginal Population of Canada: Growth dynamics under conditions of encounter of civilizations. Canadian Journal of Native Studies* 20 (1), 2000). Ця тема була розглянута ширше в розділі «Населення аборигенів Канади: від зустрічі цивілізації до відродження та зростання», який з'явився в книзі «Населення аборигенів: соціально-демографічні та епідеміологічні перспективи» (*Aboriginal Populations: Social Demographic and Epidemiological Perspectives. University of Alberta Press*, 2014), в якій його співредактором був Френк Тривато.

Внесок у демографічне прогнозування

В області демографічного прогнозування внесок Анатолія Романюка був методологічний, епістемологічний та адміністративний. За даними перепису 1971 року він відновив Статистичне Бюро Канади як агентство федерального уряду, відповідальне за демографічне прогнозування. Його стаття «Демографічний прогноз як передбачення, моделювання та перспективний аналіз» (*Population projection as prediction, simulation, and prospective analysis*) була опублікована в бюлетені Відділу народонаселення ООН (*Population Bulletin*, 1990). Ця і наступні статті створили і зміцнили його репутацію в галузі демографічного прогнозування. Окрім впровадження інноваційних методів, він сприяв переоцінці сприйняття передбачень і прогнозів. Якщо виділити головне, в прогнозуванні він зосереджує основну увагу на перспективному аналізі, а не на передбаченні; на аналітичній ймовірності, а не на передбачуваності; на впливі, а не на точності даних як критерії підтвердження коректності прогнозу і на прогнозуванні як інструменті творення, а не на відкритті майбутнього. Його робота «Демографічний прогноз: епістемологічні міркування» (*Population Forecasting: Epistemological considerations*) була представлена Британському товариству населення у 2006 році.

В огляді роботи А. Романюка канадський демограф Томас К. Бурч коротко виклав природу його внеску в прогнозування: «А. Романюк вийшов за межі стриманого методологічного погляду більшості демографів, і висвітлив багатогранний характер демографічних прогнозів, зокрема його роль як основної моделі динаміки населення, тобто як теорії» (див. «Алгоритм поздовжнього компонентного прогнозу: метод, модель та теорія»; *The Cohort Component Projection Algorithm: Technique, model, and theory. Canadian Studies in Population*, 30(1):30, 2003).

Методологічний внесок

Творчі здібності Анатолія Романюка виявили себе у трьох конкретних методологічних областях.

По-перше, він здійснив інноваційне застосування для оцінки народжуваності та смертності населення за неточними даними нестандартних демографічних методів, які базуються на моделях стабільного населення Е. Коала і П. Демені та методах

В. Брасса для оцінювання народжуваності та смертності за даними про дітей, що були народжені. Таким чином, він зміг значно покращити оцінку основних демографічних параметрів для Конго та корінних народів Канади.

По-друге, він зробив важливий внесок у методологію прогнозування народжуваності. Зміст цього внеску розкритий у двох статтях, написаних у співавторстві з С. Мітра: «Пірсонівська крива I типу та її потенціал для прогнозування народжуваності» (*Pearsonian Type I Curve and its Fertility Projection Potentials. Demography*, 10 (3), 1973) і «Трипараметрична модель для прогнозування народження» (*Three Parameter Model for Birth Projection. Population Studies*, 27 (3), 1973). Цінність цієї моделі полягає в тому, що вона мінімізує необхідні вхідні дані при максимізації вихідних даних, і покращує аналітичні властивості пов'язаних параметрів.

По-третє, працюючи директором Департаменту демографії разом з колегами він значно вдосконалив методологію. Метою такого вдосконалення було підвищення точності та своєчасності оцінок населення та домогосподарств для періоду після проведення перепису (див. «Методи оцінки населення»; *Population Estimation Methods. Statistics Canada*, 1987).

Теоретичний внесок

Значний теоретичний внесок Анатолія Романюка був зроблений у дві конкретні сфери: демографічну теорію переходу та демографічну історію корінних народів. У першому випадку він зміг концептуалізувати та емпірично продемонструвати приріст природної народжуваності на ранніх стадіях модернізації. Основна ідея полягає в тому, що модернізація усуває або послаблює, скорочуючи їх тривалість, деякі традиційні фактори, що обмежують народжуваність, такі як тривале післяпологове утримання і грудне вигодовування, які використовувались до появи протизаплідних засобів. Важливими в цьому сенсі є дві з його статей: «Зростання природної народжуваності на ранніх стадіях модернізації: докази з Африканського прикладу, Заїр» (*Increase in natural fertility during earlier stages of modernization: Evidence from African Case Study, Zaire. Population Studies*, 34(2), 1980) та «Зростання природної народжуваності на ранніх етапах модернізації: приклади канадських індіанців» (*Increase in Natural Fertility during Earlier Stages of Modernization: Canadian Indians Case Study. Demography*, 11 (4), 1981).

Що стосується демографії корінних народів, то його Загальна концепція на основі історії є важливою віхою в розумінні їх народжуваності за історичний період, починаючи з перших контактів з європейцями. Двома фундаментальними стовпами парадигми є етноцентризм та статус залежності. У своєму розділі про народи-аборигени А. Романюк знову звертається до теоретичних поглядів на довгострокові демографічні наслідки культурного контакту з корінними народами Канади.

В останні роки він зацікавився дослідженням і розробкою теоретичних основ майбутнього демографічно зрілих суспільств, які давно завершили демографічний перехід. Він відчував, що концепція стаціонарного стану, запропонована британським філософом Джоном Стюартом Міллом, може бути плідно переформульована та застосована як політична база для вирішення критичних економічних, екологічних та соціально-демографічних проблем, з якими стикається сьогоднішнє населення, яке невпинно старіє. Ця ідея була представлена на кількох конференціях та в електронному виданні «Стаціонарне населення як політичне бачення» (*Stationary population as policy vision. Optimum Online: Journal of Management of Public Sector*, 42 (1), March 2012).

А. Романюк, 1997 рік

А. Романюк поглибив свою роботу у цій галузі в останній публікації «Стационарне населення, імміграція, соціальна згуртованість та національна ідентичність: який між ними зв'язок і які наслідки для політики держави? Погляд демографа — з особливою увагою до канадських проблем» (*Stationary population, immigration, social cohesion, and national identity: What are the links and the policy implications? With special attention to Canada, a demographer's point of view. Canadian Studies in Population* 44(3/4), 2017, переклад якої відкриває цей номер журналу «Демографія та соціальна економіка»).

Збір та управління даними

Протягом своєї тривалої і продуктивної кар'єри Анатолій Романюк також займався масштабними операціями зі збору, обробки, та управління статистичними даними. Національний перепис населення в Демократичній Республіці Конго на підставі імовірнісного відбору став видатним досягненням молодого демографа у важких умовах слаборозвиненої країни того часу (1950-ті роки). Це був грандіозний успіх, за який Демократична Республіка Конго нагородила його «Зіркою за службу» (*Etoile de Service*).

У Статистичному Бюро Канади він був залучений до переписів 1971—1996 років для визначення змісту інформації та її аналітичного дослідження. Він також був радником канадського уряду під час підготовки та проведення перепису населення в Україні в 2001 році, і заслужив нагороду Президента України за видатний внесок в цю роботу.

Анатолій Романюк як керівник відділу Статистичного Бюро Канади, колега та друг

Як засновник і директор відділу оцінки та прогнозування населення, а потім відділу демографії, Анатолій Романюк понад 20 років був архітектором та головною рушійною силою виконання основної демографічної програми Бюро. Професійний лідер та ініціативний керівник, він протягом багатьох років сформував добре інтегрований та збалансований комплекс видів діяльності: дослідження населення та його демографічних характеристик та компонентів (вік, стать, кількість шлюбів, народжуваність, смертність та міграція), поточні оцінки населення та оцінки між переписами, демографічні прогнози та демографічний аналіз.

А. Романюк був одним із тих рідкісних керівників в урядовому середовищі, якому вдалося успішно поєднувати керівництво високотехнологічною програмою і виконання власних технічних і змістовних демографічних досліджень. Більшість із вищезгаданих досліджень та публікацій здійснені тоді, коли він працював у Статистичному Бюро Канади і ніс важку управлінську та адміністративну відповідальність за його роботу.

Управлінський стиль доктора Романюка був досить неформальним. За винятком спеціальних зборів він не вимагав попереднього призначення зустрічі стосовно будь-якого питання. Він часто відвідував своїх підлеглих у їхніх офісах, а не викликав їх до свого. Його спокійний стиль керування, здатність підтримувати науковоорієнтовану

атмосферу, його працьовитість і відданість професії, а також широкий світогляд і вдячність за якісну роботу допомогли йому не тільки побудувати надійну демографічну програму, але і залучати та утримувати висококваліфікованих професійних демографів. Під його орудою співробітники відділу демографії склали найбільшу групу професійних демографів у країні. Він заслуговує особливої поваги за підтримку двомовного середовища та етнічної різноманітності персоналу Відділу демографії, яка не мала собі подібних у будь-якому іншому місці в Статистичному Бюро Канади. Йому також вдалося залучити для роботи над спеціальними проектами видатних демографів: професорів Натана Кейфітца, Нормана Райдера та Роланда Пресса. Інші відомі демографи також відвідували Бюро і проводили публічні лекції та семінари.

Д-р Романюк розмовляв, не підвищуючи голосу, мав чудову здатність примирення розбіжних поглядів та конкурентних інтересів. Особливо яскраво він демонстрував цю здатність, коли як Голова Федерально-Провінційного Комітету з демографії Статистичного Бюро Канади вмів знімав напругу під час гарячих дискусій. З моменту заснування Комітету його вміння спокійно і дипломатично згладжувати розбіжності та досягати обґрунтованих компромісів сприяло успішній роботі Комітету.

З Україною в серці

Народившись на території, яка на той час входила до складу Румунії, та проживши все доросле життя за межами України, Анатолій Романюк у душі завжди залишався українцем. Рятуючись від висилки до Сибіру, він у 1940 році покинув рідні краї, які зміг знову побачити лише у 1988 році. Після війни Анатолій вступив до Лювєнського університету, який набрав саме українських студентів. Українці мали свій гуртожиток, де в їдальні подавали українські страви. 1950 року його було обрано головою студентської громади Національного союзу українських студентів. На новорічний бал до університету приїздили українські сім'ї з прилеглих місцевостей. Коли на початку 1960-х років постало питання щодо країни подальшого проживання, однією з причин вибору Канади було те, що це була «найбільш українська країна поза Україною». Одним з найулюбленіших письменників А. Романюка був Микола Гоголь, а серед творів — його «Тарас Бульба».

Втрата рідної домівки залишила глибокий слід у тоді ще юнацькій душі Анатолія. Образ хати, чудових місцевих садів і краєвидів він зберігав у своїй пам'яті протягом усього життя як образ земного раю. «... Вгору від нашого саду простягалися виноградники, чи не найкращі в селі. А далі горою тягнуться сади, немов ліси. ... Дивовижна при-

А. Романюк з дружиною Марією біля свого будинку, 2015 рік

рода, тиша і спокій там панували. Просто рай на землі!» — пише Анатолій Романюк у своїй автобіографічній книзі «Хроніка одного життя: спомини і роздуми» (Львів, 2006). «А та «Говдя», своєрідний природний заповідник, підніжжя гори! Пам'ять про неї мене завжди супроводжувала, де б я не був у світі. Я все її бачив такою, як її бачив у дитинстві...», — продовжує він. У Канаді немає таких садів, казав він, але свою «Говдю» я знайшов — це був невеликий пагорб неподалік від будинку. Після першого відвідання рідного села у 1988 році Анатолій Романюк пережив шок: «Найбільше мене вразило те, що прекрасні сади, які я зберіг у своїй пам'яті і які ввижались мені буквально щочасно, аж доки не засну, де б я не був — у Західній Європі, Африці чи Америці, — оті сади просто зникли з землі... Яка божевільна влада могла завдати такої кривди селу й природі, буквально викорчувавши всі дерева й виноградники! Пусткою там стояли городи, де колись буяла райська краса!», — пише він.

Значну частину свого життя А. Романюк присвятив своїй рідній землі, Хотинщині, створенню умов для дослідження і відродження історичної пам'яті цього краю. Він заснував Канадсько-Українську Фундацію імені братів Івана й Давида Романюків. На кошти фундації (фактично його особисті) була відновлена садиба батьків, розчищений став, закладено основи місцевого музею. Безпосередню допомогу надавав ветеранам та старшим людям, зокрема лікарями, були призначені іменні стипендії студентам Чернівецького університету. Фундація спонсорувала видавничу діяльність місцевих авторів.

«Хоч моя дружина... дружньо ставиться до України, деколи я волюю не розкривати своїх «витрат на Україну» або применшувати їх, щоб не нагадувала мені, що обов'язки батька насамперед...», зазначав Анатолій Романюк. За меценатську діяльність земляки обрали його почесним громадянином м. Хотин і Хотинського району Чернівецької області.

Уся родина Романюків володіє українською мовою, багато разів відвідувала Україну. Діти навіть були залучені до політичного життя України: Лара була спостерігачем від Канадського уряду, а Алекс — від Європейського союзу на виборах президента 2004 року, Лара спостерігала також за парламентськими виборами 2006 року.

Він особисто і його родина завжди радо приймали у себе демографів і статистиків з України, підтримував професійні контакти і у разі необхідності завжди надавав допомогу. Неоціненним є його

*Один з останніх візитів до Агентства статистики Канади
(по ліву руку від А. Романюка — У. Сміт —
Голова Агентства статистики Канади), 2015 рік*

Делегація Державного комітету статистики України у будинку А. Романюка, 2001 рік

зв'язку з переписом, сприяв взаємодії Канади з міжнародними організаціям у забезпеченні технічної експертизи проведення перепису, був організатором і активним учасником дванадцяти семінарів, присвячених питанням організації та проведення перепису, які відбувались в Україні й Канаді.

А. Романюк разом з українськими й канадськими колегами брав безпосередню участь у всіх головних стадіях перепису: формуванні концепції перепису; плануванні всіх основних його операцій і складання бюджету; створення пов'язаного з переписом законодавства; навчанні персоналу перепису; висвітленні його тематики в засобах масової інформації; польовій роботі; обробці документів перепису, його якісній оцінці, оприлюдненні результатів і їх поширенні; розробці аналітичної програми перепису, зокрема, в галузі підтримки державної соціально-економічної політики й програм та ін. Він підготував 12 аналітичних наукових доповідей, що стосуються кожної з операцій перепису. У своїй доповіді канадському уряду він дав високу оцінку українському перепису, визначивши його як одне з основних всесвітньо визнаних досягнень

внесок в організацію і проведення першого в історії незалежної держави перепису населення на його історичній батьківщині.

У 1998—2004 рр. доктор Романюк як радник від канадського уряду брав участь у всіх основних стадіях підготовки й проведення Всеукраїнського перепису населення 2001 року. Від імені канадського уряду він дав техніко-економічне обґрунтування й оцінку канадської допомоги у

Частина наукової бібліотеки А. Романюка, подарована Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України

України після набуття нею незалежності. За внесок у проведення Всеукраїнського перепису населення 2001 року Анатолій Романюк був нагороджений Почесною грамотою президента України, Державний комітет статистики нагородив його відзнакою «Почесний працівник статистики України».

В Україні була опублікована книга Анатолія Романюка «Демографічні студії» (Київ, 1997), яка складається з десяти статей, перекладених українською мовою. Сім із них були присвячені предметній демографії, три — методиці демографічного аналізу. У передмові автор висловив сподівання, що «видання цієї книги буде поштовхом до зближення канадської та української демографії в їх загальному русі до вдосконалення методів та засобів демографічного аналізу, демографічного прогнозування і демографічної політики».

А. Романюк був закордонним радником Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України, на етапі його створення вплинув на назву та напрями його діяльності. З 2012 року був членом редакційної колегії журналу «Демографія та соціальна економіка», який видає інститут. У цьому ж році Анатолій Романюк подарував інституту частину своєї наукової бібліотеки.

Усі, хто знав Анатолія Романюка, мали до нього велику повагу. Він був мудрою, співчутливою, елегантною людиною з великим інтелектом. Він ніколи не відмовляв оточуючим у допомозі чи мудрій пораді, якщо вони її потребували.

Ми, як і всі його друзі та колеги, завжди будемо пам'ятати Анатолія Романюка, високо цінувати наші дружні спогади про нього та той чудовий досвід, який ми пережили разом, коли були поруч з ним. Він був джерелом натхнення і взірцем позитивної поведінки для всіх. Ми будемо сумувати за ним.

Березень, 2018 р.

*Франк Тровато,
Університет Альберти, відділ соціології*

*М.В. Джордж,
Статистичне Бюро Канади,
колишній старший радник відділу демографії
Університет Емوری, ад'юнкт-професор*

*Род Бежо,
Західний університет, відділ соціології*

*Олександр Гладун,
Інститут демографії та соціальних досліджень імені
М.В. Птухи НАН України, заступник директора*